

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
на тему «Державне фінансування соціальних гарантій та соціального захисту в
Україні»

Виконавець:

Студентка центру заочної та
вечірньої форми навчання
Пархоменко Лілія Вікторівна

(підпис)

Науковий керівник

К. е. н., доцент
Шикіна Наталія Анатоліївна

(підпис)

Одеса 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Очевидно, що соціальний захист та створення надійної системи соціальних гарантій вимагають чималого фінансування. Незважаючи на те, що право на отримання соціальних гарантій та соціального захисту задекларовано Конституцією України, як законодавчим актом найвищої сили, та фінансується з багатьох видів джерел, показники соціального задоволення життям в Україні є нижчими від інших країн світу. Сьогодні правління України все частіше зустрічається з незадоволенням громадян стосовно рівня матеріального добробуту, встановленого рівня соціальних гарантій, зниженням якості надання таких соціальних послуг як організація освіти та охорони здоров'я. Актуальності дослідження дана тема не втрачає, оскільки виконання соціальної функції держава, яка проявляється в встановленні соціальних гарантій та наданні їй фінансуванні соціального захисту є одним з пріоритетних завдань при забезпеченні сталого розвитку країни.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження системи фінансування соціального захисту та соціальних гарантій в Україні та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення

Завдання кваліфікаційної роботи:

- вивчити сутність та функції соціальних гарантій;
- дослідити форми соціального захисту в Україні;
- проаналізувати існуючий механізм фінансування соціальних гарантій та соціального захисту в Україні;
- проаналізувати встановлені стандарти українських соціальних гарантій;
- проаналізувати державні видатки на систему соціального захисту за період 2016-2020 року;
- за допомогою побудови економічної моделі спрогнозувати державні видатки на соціальний захист на 2021-2023 роки;
- оцінити ефективність роботи системи соціальних гарантій в Україні;
- проаналізувати зарубіжний досвід роботи системи соціальних гарантій;
- на основі аналізу зарубіжного досвіду запропонувати шляхи вдосконалення системи соціальних гарантій.

Об'єктом дослідження є система соціальних гарантій та соціального захисту в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають при функціонуванні соціальних гарантій та соціального захисту в Україні.

Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі **методи**: у першому та третьому розділах – метод теоретичного узагальнення, індукції, дедукції, наукової абстракції, метод аналізу та синтезу; у другому розділі – метод статистичного групування, динамічних порівнянь, графічного та схематичного зображення, графічної та табличної інтерпретації, розрахунково-аналітичний метод, кореляційно-регресійний аналіз тощо.

Інформаційною базою дослідження фінансування соціальних гарантій та соціального захисту населення стали наступні джерела: наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових

конференцій і досліджень, періодичні видання, наукові збірники, звіти та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики України, Державної Казначейської служби, Державної служби статистики України, Пенсійного фонду України.

Публікація та апробація результатів дослідження

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Загальний обсяг роботи становить 120 сторінок. Основний зміст викладено на 93 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 30 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження фінансування соціальних гарантій в Україні»** розглянуто сутність категорій «соціальні гарантії» та «соціальний захист», проаналізовані функції та напрями соціальних гарантій. Досліджено форми соціального захисту та механізм державного фінансування соціальних гарантій та соціального захисту, проаналізовано етапи розвитку соціального захисту в Україні.

У другому розділі **«Аналіз та оцінка державного фінансування соціальних гарантій в Україні»** розглянуто динаміку зміни розміру встановлених соціальних гарантій, досліджено структуру видатків за Зведеного бюджету на соціальний захист, проаналізовано залежність між встановленими соціальними гарантіями та видатками на соціальний захист, побудовано та проаналізовано прогнозні значення на 2021-2023 роки, проведено аналіз ефективності роботи створеної соціальної системи в Україні.

У третьому розділі **«Вектори удосконалення механізму державного фінансування соціальних гарантій»** досліджено шляхи побудови ефективної системи соціальних гарантій та соціального захисту, запропоновано напрями удосконалення системи соціальних гарантій та соціального захисту в Україні, розглянуто світовий досвід функціонування соціальної системи.

ВИСНОВКИ

Соціальні гарантії є категорією закону, що забезпечує мінімально необхідний, еквівалентний вираз потреб особистості в товарах та послугах. Ці гарантії мають найвищу законодавчу силу в Україні та гарантуються Конституцією України. До основних соціальних гарантій України слід відносити прожитковий мінімум, мінімальну заробітну плату, неоподатковуваний мінімум доходів громадян та соціальні допомоги й інші соціальні виплати. Питання вивчення необхідності соціальних гарантій завжди турбувало вчених, які визначення даної категорії додавали певні характеристики. До визначення категорії соціальних гарантій, лід підходить як з правової, так і з економічної, так і з інституційної точки зору. До основних функцій соціальних гарантій слід відносити гарантування наявності ресурсів для забезпечення мінімально необхідного рівня життя, гарантування гідної оплати праці, державна організація найнеобхідніших послуг, що забезпечують життя та розвиток громадян країни.

Питанням визначення основних форм соціального захисту приділяло увагу чимало вчених. Проте дійти до єдиної думки щодо виокремлення певних видів соціального захисту в окрему категорію не змогли. Більшість вчених формами соціального захисту, що використовується в Україні вважають: пільги, соціальне обслуговування або соціальні послуги та соціальне забезпечення, що в свою чергу включає надання соціальних допомог та соціальне страхування. Використання кожної з цих форм допомагає надавати всебічний соціальний захист та задовольняти найнагальніші потреби тих категорій населення, що потребують соціального захисту.

Фінансування надання соціальних гарантій та соціального захисту здійснюється за допомогою залучення коштів з різних джерел. Законодавчо закріпленими вважають фінансові ресурси бюджетів всіх рівнів, організацій та підприємств, соціальних фондів як основні ресурси для забезпечення функціонування механізму соціального захисту та соціальних гарантій. Формами фінансування, що використовуються в Україні слід вважати самофінансування, зовнішнє фінансування та кредитування. Найбільш поширеним є самофінансування, оскільки більша частина населення за власний кошт забезпечує собі необхідний рівень соціальної взаємодії. Також досить популярним та вагомим є зовнішнє фінансування, що проявляється у наданні соціальних допомог та соціальних послуг з бюджетних коштів.

Аналіз соціальних стандартів в Україні показує їх ріст протягом останніх десяти років. Номінальний ріст деяких стандартів демонструє суттєвий приріст в номінальному вираженні. Проте проведення коригуючого розрахунку на інфляційну складову, виявляє певні проблеми з темпами росту соціальних гарантій. Це пояснюється тим, що в період 2014-2016 років темпи інфляції перевищували темпи підняття розмірів соціальних стандартів. Також, слід зазначити, що розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян не переглядався та не коригувався з 2010 року. Така ситуація вказує на наявні проблеми, що полягають у відсутності динамічних змін розмірів соціальних гарантій та їх заниженому рівні, що не відповідає вимогам законодавства та не може виконувати всі покладені функції на дані соціальні стандарти.

Аналіз видатків х бюджету на фінансування соціального захисту та соціальних гарантій виявив постійний ріст видатків. Найбільшою складовою витрат є соціальний захист та соціальне забезпечення пенсіонерів. Така ситуація вказує на неефективність створеної пенсійної системи, оскільки при скороченні кількості пенсіонерів в Україні видатки з бюджету все ще продовжують суттєво збільшуватися.

Оцінка ефективності роботи створеної системи соціальних гарантій та соціального захисту є трудомістким та довготривалим процесом. В умовах обмеженості ресурсів для проведення аналізу ефективності було запропоновано оцінити рівень ефективності за допомогою індикаторів, що визначають рівень національної соціальної безпеки. Для оцінки використовувались індикатори, що тісно пов'язані з питанням саме соціальних гарантій. Результати оцінки виявили проблему зниження розміру прожиткового мінімуму та перевищення кількості населення, що має загальні еквівалентні доходи нижчі ніж 75% від середньо-медіанного рівня. Це свідчить про досить низький рівень матеріального добробуту населення та суттєвий

розрив між доходами бідної та багатії частини населення, а також незначної кількості середнього класу населення.

Ознайомлення з світовим досвідом побудови систем соціального захисту виявило чотири основні моделі, що широко застосовуються у розвинених країнах Європи. Кожна з моделей має свої особливості, що склалися по причинах наявності певної економічної ситуації в період становлення кожної окремої моделі. Даний аналіз показує можливість використання світового досвіду, проте з необхідністю адаптації під умови розвитку України, оскільки рівень економічного розвитку кожної країни є різним, а соціальні вимоги та реалії індивідуальними.

Проведений аналіз, виявлення проблем підводять до необхідності пошуку пріоритетних змін в чинній системі соціального захисту населення. До напрямів змін слід відносити зміни в законодавстві щодо умов розрахунку прожиткового мінімуму; забезпечення розвитку умов оплати праці та створенні системи надійного захисту працюючого населення, яке й забезпечує умови розвитку держави; створення багатогалузевої системи соціального страхування, що базуватиметься на державному та приватному страхування; реформування пенсійної системи; підвищенні рівня довіри населення до органів державної влади та приватних страхових компаній; направлення сил на підвищення просвітницької роботи з населенням та підвищенням кваліфікації соціальних працівників. На нашу думку, такі напрямки розвитку системи соціального захисту необхідно поступово втілювати у відповідності до чітко розробленого. З боку держави, плану дій. Даний план повинен включати конкретні кроки, що будуть здійснені, зміни в законодавчій базі, які необхідні для цих кроків, джерела фінансування, розроблену систему контролю та оцінки виконаних дій. Тільки створивши умови для розвитку й збереження найціннішого ресурсу держави – людського капіталу, можливе подальше економічне процвітання країни.

АНОТАЦІЯ

Пархоменко Л. В. «Державне фінансування соціальних гарантій та соціального захисту в Україні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єкт дослідження - система соціальних гарантій та соціального захисту в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти соціальних гарантій та соціального захисту, розглянуто функції та напрями соціальних гарантій, досліджено форми соціального захисту, проаналізовано механізм державного фінансування системи соціального захисту та соціальних гарантій.

Проаналізовано встановлені розміри соціальних гарантій, розмір видатків зі Зведеного бюджету України на фінансування системи соціальних гарантій та соціального захисту за період 2010-2020 років, проведено дослідження залежності між видатками на соціальний захист та встановленими розмірами соціальних гарантій, досліджено ефективність створеної системи соціальних гарантій. Запропоновано шляхи вдосконалення та реформування вітчизняної системи соціального захисту на основі використання світового досвіду.

Ключові слова: соціальні гарантії, соціальний захист, соціальна допомога, фінансування соціального захисту та забезпечення.

ANNOTATION

Parkhomenko LV "State financing of social guarantees and social protection in Ukraine"

Qualification work for a master's degree
in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance"
according to the master's program of professional orientation "State and municipal finances"
Odessa National Economic University
Odessa, 2021

The master's thesis consists of three sections.

The object of research is the system of social guarantees and social protection in Ukraine.

In this work considered theoretical aspects of social guarantees and social protection, functions and directions of social guarantees, forms of social protection, the mechanism of social protection state financing and social guarantees.

Also in this work has been established amounts of social guarantees, the amount of expenditures from the Consolidated Budget of Ukraine to finance the system of social guarantees and social protection for the period 2010-2020, compared expenditures on social protection and the established amounts of social guarantees, investigated effectiveness of the created system of social guarantees.

Ways to improve and reform the domestic social protection system based on the use of world experience are proposed.

Key words: social guarantees, social protection, social assistance, financing of social protection and provision.